

Evangelikalt misjonslederskap Noen personlige refleksjoner i en overgangstid

TORMOD ENGELSVIKEN

Innledning

Disse ord skrives like etter at pave Johannes Paul II er død, og kardinal Joseph Ratzinger nettopp er valgt og innsatt som ny pave. Knappt noen gang er en paves død og valget av en ny omfattet med så stor global interesse. Overgangen i Den romersk-katolske kirke aktualiserer spørsmålet om hva det er som kjennetegner kristent lederskap. Men det er også mange andre trekk i tiden som fokuserer på lederskap: Norske bispevalg reiser spørsmålet om hvem og hvordan Den norske kirke skal ledes; internasjonale nyhetsmagasin er opptatt av hvem i verden som har mest innflytelse på våre liv; flere av de store internasjonale organisasjonene både på økumenisk og evangelikal side har fått eller er i ferd med å få nytt lederskap, osv.

I en spesiell utgave av det amerikanske magasinet Time (18.april 2005) presenteres livet og ideene til verdens 100 påstått mest innflytelsesrike levende mennesker. Så vidt jeg kan se, er tre av disse kommet med på listen fordi de utøver kristent lederskap. Kardinal Ratzinger er med på listen over "ledere og revolusjonære", den anglikanske presten John Stott på listen over "helter og ikoner" og Saddleback-pastor Rick Warren på listen over "vitenskapsmenn og tenkere" (s. 37). Listen setter i gang refleksjoner: Hvem burde stå på listen over vår tids mest innflytelsesri-

ke kristne ledere – nasjonalt og internasjonalt? Hvilke kriterier burde en operere med? Hva er en kristen leder?

I denne perspektiv-artikkelen ønsker vi – kort og ikke altfor høytidelig – å kåre noen evangelikale misjonsledere, i Norge og i den nye kristne majoritetsverdenen, Latin-Amerika, Afrika og Asia, og si noe om deres kvaliteter. Slike vurderinger blir med nødvendighet subjektive og dermed selvfølgelig også ufullstendige og diskutabile.

Evangelikale misjonsledere i Norge

Det har vært sagt at ”høvdingenes tid er forbi”, og det er nok sant når det gjelder den lederrolle som var vanlig og forventet om vi går atskillige tiår tilbake. Men det går an å minnes med takknemlighet fremragende norske misjonsledere som Tormod Vågen, Fridtjov Birkeli, Sigurd Aske, Carl Fredrik Wisløff og Olav Guttorm Myklebust (selv om den sistnevnte neppe ville bruke betegnelsen evangelikal om seg selv). Dette var misjonsledere som i sin tid maktet å inspirere og engasjere, visjonært peke ut en kurs fremover, selv gå den og få andre med seg. I etterkrigstidens Norge med enorme misjonsutfordringer både i Norge og internasjonalt ledet de misjonen i en krisetid og en veksttid.

En gruppe misjonsledere som ofte har blitt oversett, er kvinnene, enda de har utgjort størstedelen av aktive misjonærer fra 1800-tallet og fram til i dag. I norsk sammenheng er det ikke tvil om at noen av de mest betydningsfulle representantene for misjonsbevegelsen var kvinner, enten som misjonsledere i Norge, som NMS' Bolette Gjør, eller som misjonærer i aktiv tjeneste, slik som Misjonssambandets Marie Monsen eller Misjonsforbundets Annie Skau Berntsen.

I dagens Norge blir ikke bildet av evangelikale misjonsledere like tydelig som tidligere. Tradisjonelt har misjonsledere ofte hatt posisjoner som biskoper, generalsekretærer og akademiske lærere. Om en ser tilbake på de siste 20-30 årene siden Lausanne-kongressen i 1974 viser det seg at Lausanne-bevegelsen ble en viktig plattform for evangelikalt misjonslederskap. De første pionerene er gått bort, eller er blitt pensjonister som ikke er like aktive lenger. Blant de sistnevnte er de tidligere biskopene Erling Utne og Haakon Andersen i Den norske kirke, Ingulf Diesen i Misjonsforbundet og Hans Svartdahl i Pinsebevegelsen. Likevel har inspirasjonen fra Lausanne og Lausanne-fellesskapet fremdeles betydning.

Blant de fremste evangelikale misjonslederne i Lausanne-tradisjonen vil jeg spesielt nevne biskopene Odd Bondevik og biskop Ole Chr. Kvarme i Den norske kirke, rektor Bjørn Øyvind Fjeld i Misjonsforbundet, misjonsskolelærer, tidligere generalsekretær Egil Grandhagen i Misjonssambandet, professor Jan-Martin Berentsen ved Misjonshøyskolen, direktør Knud Jørgensen i Areopagos, tidligere generalsekretær Anfin Skaaheim i Normisjon, sokneprest Thorbjørn Lied, tidligere generalsekretær i Santalmisjonen, pastor Jan Gossner i Frikirken, sokneprest Bent Reidar Eriksen., tidligere i Indremisjonsselskapet, og generalsekretær Ole-Magnus Olafsrud i Navigatørene. En annen misjonsleder som har markert seg kraftig i senere år, men som ikke har hatt samme tilknytning til Lausanne-miljøet, er Alv Magnus i Ungdom i Oppdrag

Alle disse har inntatt sentrale posisjoner i norsk kristenliv og frimodig stått for en evangelikal misjonsforståelse, en klassisk religionsteologi, et nokså lavkirkelig kirkesyn og en åpen økumenisk holdning. De har på sine forskjellige områder hatt evne til fornyelse og nytenkning i forhold til aktuelle kirkelige, misjonsteologiske og misjonsstrategiske spørsmål. Et særkjenne ved en god leder i bibelsk forstand, er et nært og godt forhold til dem som ledes. I norsk sammenheng har ordet "tillit" vært brukt for å markere dette. Disse lederne har hatt tillit blant misjonsfolket, samtidig som noen av dem mer enn andre har møtt motstand og til dels forfølgelse blant mennesker og i miljøer som har et annet teologisk og kirkelig ståsted.

Et annet viktig fellestrekk ved disse misjonslederne er at de nesten alle også har vært aktive på den internasjonale misjonsarenaen, som misjonærer eller misjonsledere. Her har de hatt sentrale oppgaver og tillitsverv i internasjonale fellesskap og organisasjoner og tatt initiativ til å videreføre og utvikle arbeidet i et globalt perspektiv.

I denne sammenheng, men i eget avsnitt, bør også Aril Edvardsen nevnes. Han er kanskje den mest kjente av alle norske misjonsledere og evangelister internasjonalt. Han har også med ekte pionerånd bygd opp et stort og viktig misjonsarbeid. Stort sett har han operert på egen hånd uten mye kontakt og samarbeid med andre misjonsledere i Norge. Teologisk og misjonsstrategisk har han også på enkelte områder vært noe kontroversiell, og det er uvisst om han kan inkluderes blant de "evangelikale" i mer tradisjonell forstand.

Det er et fellestrekk for alle disse lederne at de er menn, og – med et par unntak – at de er kommet godt opp i årene. Men det betyr ikke at det ikke også har vært betydelige kvinnelige ledere i den evangelikale Lausanne-tradisjonen, men de har ikke holdt så synlige lederposisjoner, eller de har konsentrert seg i andre retninger i senere år. En av de første Lausanne-lederne i Norge og en meget dyktig representant for den norske Lausanne-bevegelsen internasjonalt var Kirsti Mosvold. Senere har også Hilde Margrethe Sæbø Fjeldstad fra Frikirken og Marit Landrø i Pinsebevegelsen stått sentralt innen norsk evangelikal misjon. Som en utrettelig og modig talskvinne for teltmakertradisjonen i misjonen og selv "teltmaker" i Norge står Berit Helgøy Kloster fram som en betydelig misjonsleder, også med viktige internasjonale oppgaver. I denne sammenheng bør vi også nevne to av Norges fremste vekkelsespredikanter gjennom en årrekke, Marit Stokken og Irene Krokeide Alnes i Indremisjonsforbundet som gjennom sin praktiske forkynnervirksomhet har fått hjelpe mange til frelse og fornyelse.

På tross av alle disse som fremdeles er aktive, er det behov for rekruttering til nytt lederskap i misjonen i Norge. Det tar ofte tid før lederskap blir kjent og anerkjent, og det er heller ikke rettferdig å sammenlikne tidligere tider og nåtiden. Likevel må en kunne si at det ikke er mange unge eller yngre ledere som så langt har utmerket seg. Relativt nye, men ikke nødvendigvis unge, generalsekretærer har tatt over i Misjonsselskapet, Normisjon, Misjonssambandet og Norme, og det er grunn til å tro at Kjetil Aano, Rolf Kjøde, Ola Tulluan og Hans Thore Løvaas fører den evangelikale linjen videre på en klar og god måte, hver på sitt karakteristiske vis. Det finnes også enda yngre ledere som er i ferd med å markere seg positivt, slike som Tore Askildsen som leder for NORME.

Et særlig tilfelle er pastor Egil Svartdahl som i tillegg til å være en meget dyktig forkynner og pastor i Filadelfia i Oslo, også er den mest profilerte evangelikale mediepersonlighet i Norge med kontakt og appell langt utover de aktive kristnes rekke.

Det skal bli spennende å se i årene fremover hvem som tar opp arven etter noen av de som er nevnt ovenfor, og som evner å være gode misjonsledere under sin egen tids kulturelle og religiøse forutsetninger og med en klar forankring i et bibelsk og evangelikalt misjonssyn.

Evangelikale misjonsledere i majoritetsverdenen

Hvis vi går til de ulike kontinenter i den nye kristne majoritetsverdenen, fremstår Latin-Amerika med flere fremragende evangelikale misjonsledere i de siste 30 årene. De har særlig hatt sitt virkefelt innenfor et kontinentalt "fraternity". Blant disse lederne er Emilio Nunez fra Guatemala, Rene Padilla fra Argentina, Samuel Escobar, nå i USA, Tito Paredes fra Peru og Valdir Steuernagel fra Brasil.

Den i dag kanskje mest kjente evangelikale misjonsleder fra Latin-Amerika er Luis Bush, som også i lengre tid har bodd i USA. Både innenfor AD2000 and Beyond-bevegelsen som ble nedlagt i 2001, og senere innenfor Lausanne-bevegelsen med sin Enquiry og Transformation World har han fremstått som en av de mest inspirerende og innoverende lederne på verdensbasis. Det er interessant at nettopp Bush er invitert til Link-konferansen høsten 2005 i Norge.

Om vi går til Afrika, finner vi i dag ikke mange evangelikale ledere med stor internasjonal betydning, slik som tidligere de anglikanske biskopene Festo Kivengere fra Uganda og David Gitari fra Kenya hadde. Kanskje er det nå de afrikanske teologene som fremfor alt er de som har internasjonal betydning, teologer som Kwame Bediako og Lamin Sanneh. Deres bidrag til evangelikal misjonsteologi er meget betydelige.

Også Asia har hatt evangelikale misjonsledere av internasjonalt format, flere av dem dessverre stort sett glemt i Vesten. Vi kan nevne den kinesiske pastoren Hsi (Xi), den kinesiske evangelisten John Sung med vekkelleskampanjer over store deler av Asia i mellomkrigstiden, inderen Sadhu Sundar Singh som vandret omkring i sin gule kappe og forkynte et kontekstualisert evangelium i førte fjerdedel av forrige århundre og som også besøkte Vesten, bl.a. Norge. Også den japanske evangelist og sosiale reformator Toyohiko Kagawa bør nevnes. Det er tankevekkende at både Sadhu Sundar Singhs og Kagawas bøker ble oversatt til nordiske språk og lest i Norge, mens det i dag er svært få kristne som lar seg utfordre og inspirere av kristne forfattere fra sør. Det bør bli annerledes.

I dagens Asia er antallet ledere meget høyt, men få skiller seg spesielt ut. Jeg vil nevne tre. Den første er den malaysiske metodistiske biskopen og misjonsteologen Hwa Yung som i dag har flere viktige internasjonale oppgaver og som frimodig representerer en evangelikal kontekstuell asiatisk kristendom. Den andre er

inderen Vinay Samuel, som har oppholdt seg mye i England, som representerer en sosialt radikal evangelikal teologi og som har gjort mye for å fremme teologi i den tredje verden og bygge broer til andre bevegelser, bl.a. den økumeniske. Den tredje er kanskje den mest kjente asiatiske kirkeleder i vår tid, David Yonggi Cho fra Korea, pastor i verdens største menighet og en frimodig talsmann for evangelikal teologi av pentekostal type. Han har også hatt sentrale verv i den internasjonale pinsebevegelsen.

La oss helt til slutt nevne at Lausanne-bevegelsen har fått nytt internasjonalt lederskap, sterkt nord-amerikansk preget, men det er for tidlig å si hvordan de vil profilere bevegelsen i fremtiden. World Evangelical Alliance er i en overgangsfase når det gjelder lederskap, og kanadieren George Tunnicliffe er interimdirektør. I misjonskommisjonen slutter den inspirerende og originale Bill Taylor som i mange år på en positiv måte har profilert misjonskommisjonen og gjort den til et misjonsteologisk og misjonsstrategisk viktig forum, ikke minst gjennom en rekke viktige publikasjoner. Han etterfølges av Bertil Ekström, en svensk-brasilianer med stor tillit i Latin-Amerika. Great Commission Roundtable, som ble til bl.a. etter norsk initiativ, lever en nokså anonym tilværelse under sine ledere David Ruiz fra Guatemala og Iman Santoso fra Indonesia. Det er litt trist å se at det fremdeles er slik at når lederskap overføres til den tredje verden, forsvinner også noe av den økonomiske og strategiske støtten fra Vesten.

Alle de som her er nevnt som evangelikale misjonledere, er verdt et grundigere studium, både de nålevende og de som ikke lenger er i blant oss. Oversikten viser oss rikdommen i misjonens nasjonale og internasjonale lederskap, men også det store behovet for nytt lederskap og nye visjonsbærere i en ny tid.